

Anton van Duinkerken

**BRABANTSE
HERINNERINGEN**

BOOM

Anton van Duinkerken

Deze uitgave kon mede verschijnen dankzij een bijdrage
van de Stichting Sormani Fonds

© 2024 Bernard Asselbergs, Amsterdam
ISBN 9789024468201/ NUR 320, 693

Boekverzorging Brigitte Slangen, Nijmegen
Omslagafbeelding Ingekleurde prentbriefkaart. Gezicht vanaf
de Stalen Brug, Bergen op Zoom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van artikel 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl). Auteursrecht ten aanzien van tekst- en datamining en machinelearning is nadrukkelijk voorbehouden.

No part of this publication may be reproduced in the context of text and data mining for any other purpose which is not expressly permitted by law without permission of the publisher.

INHOUD

Voorwoord bij de geïllustreerde uitgave [7]

De Sint Jozefstraat [11]

De School van Brogtrop [25]

De Ruwenberg [39]

De Belgische Vlucht [55]

Schouwtoneel der Zaligheid [66]

Gezicht op Ypelaer [81]

Waar draaiboom sluit noch hek [98]

Lof van de Selecta [113]

Monseigneur Frencken [121]

Scheut [147]

De Tussentijd [159]

De Geest op het Grootseminarie [170]

Het Tijdperk van de Priester-dichters [180]

Een Tweespraak zonder Einde [194]

Doctor Moller [200]

Begin van *Roeping* [223]

De Weerstand [237]

De Eerste Vergadering [249]

Tweeërlei Geestverwantschap [264]

Uitgescheiden [277]

Aan de Leergangen [290]

Rond Carnaval [312]

De Doorbraak [323]

Bijlage I Het lied van Brabant [340]

Bijlage II Brief C. Asselbergs-van Loon [342]

Illustratieverantwoording [345]

Personenregister [353]

VOORWOORD

BIJ DE GEÏLLUSTREERDE UITGAVE

In de zomer van 1955 dicteerde Anton van Duinkerken thuis in zijn studeerkamer te Nijmegen zijn secretaresse het begin van zijn memoires. Hij moest wel dicteren omdat schrijven hem moeilijk afging. In juni 1945 had hij zijn rechterarm verbrijzeld toen hij bij een auto-ongeluk uit een Canadese jeep werd geslingerd.

Van Duinkerken was een getalenteerd spreker. Hij verstond de kunst om virtuoos te improviseren. Dat heeft onmiskenbaar zijn sporen nagelaten in de herinneringen aan zijn Brabantse jeugd, die zich dan ook kenmerken door een levendige verteltoon. Soms worden we herinnerd aan een ander boek dat hem ongetwijfeld heeft geïnspireerd: het door hemzelf in 1938 samengestelde *Verzogen jaren* van Frans Erens. Deze memoires, oorspronkelijk bedoeld als feuilleton, had de Limburgse schrijver destijds aan zijn vrouw gedictteerd.

Ook Van Duinkerken publiceerde zijn memoires in afleveringen. De eerste daarvan verscheen in 1955 in het herfstnummer van *Roeping*, het tijdschrift waarin hij in 1923 als dichter debuteerde. Het had de Sint Jozefstraat te Bergen op Zoom tot onderwerp. Daar was hij 2 januari 1903 geboren en had hij zijn vroegste jaren doorgebracht. Tot in 1964 verschenen nog tweeëntwintig andere episodes. In datzelfde jaar werden ze gebundeld en in boekvorm uitgegeven onder de titel *Brabantse herinneringen*.

Naar aanleiding van de eerste aflevering in *Roeping* zag een verslaggever van *De Tijd* kans om Van Duinkerken te interviewen over

dit voor hem nieuwe autobiografische genre. Daarbij informeerde hij onder andere naar zijn plannen voor de toekomst en kreeg hij het volgende antwoord: ‘Na mijn *Brabantse herinneringen* volgen mijn *Journalistieke herinneringen*, die een tijdvak van vijftientig jaar beslaan en die ik grotendeels als redacteur van *De Tijd* heb beleefd. Mocht ik tijd van leven en schrijven hebben, hoop ik nog te komen tot *Letterkundige, Reis-, Oorlogs- en Gijzelaarsherinneringen* en mettertijd ook tot mijn *Academische herinneringen*.’ Helaas heeft hij door zijn vroegtijdige dood in 1968 de reeks die hem voor ogen stond niet kunnen voltooien.

Van Duinkerken was niet alleen een man van woorden, maar ook van beelden. De eerste uitgave van *Brabantse herinneringen* bevatte geen illustraties, maar deze nieuwe uitgave zou hij alleen al vanwege het beeldmateriaal zeker hebben toegejuicht. Als hoofdredacteur van *De Gemeenschap* wist hij de meest vooraanstaande grafische kunstenaars van zijn tijd aan het tijdschrift te verbinden. Een van hen, Charles Eyck liet hij penseeltekeningen maken voor zijn bundel *Het Wereldorgel* en voor de boekuitgave van Erens’ *Verzolgen jaren* koos hij een groot aantal illustraties.

Na de begrafenis van mijn vader verzocht Gerrit Borgers, toenmalig hoofdconservator van het Letterkundig Museum en Documentatiecentrum, het huidige Literatuurmuseum, mijn moeder de volledige letterkundige nalatenschap van haar man aan zijn archief over te dragen. Zij reageerde daarop in positieve zin, zodat in 1972 de overdracht een feit werd. Wat niet meeverhuisde naar Den Haag waren de auteursexemplaren van de vele boeken die Van Duinkerken had gepubliceerd. Voor mij waren die later het startpunt van wat uit zou groeien tot een bibliografische collectie die als erfgoed een bron van kennis zou vormen en waarin beeldmateriaal volop vertegenwoordigd zou zijn. Voor de artikelen die ik in de loop der jaren over mijn vader schreef en voor het samenstellen van tentoonstellingen over hem en zijn werk, heb ik daar rijkelijk uit kunnen putten.

Ook bij deze geïllustreerde herdruk van *Brabantse herinneringen* vormt mijn collectie de basis. Ik vond passende afbeeldingen bij passages die zo beeldend waren geschreven dat ze spontaan om een illustratie vroegen. Als voorbeelden daarvan verwijs ik niet alleen naar fotoportretten van familieleden, maar ook naar de beelden van

historische gebeurtenissen, zoals de Eerste Wereldoorlog en de eerste vliegtuigmachine in Noord-Brabant.

Soms lukte het me niet om een sprekende illustratie te vinden, maar was dat jammer? De volgende passage is bijvoorbeeld zo beeldend, dat de woorden het zelf wel af kunnen:

Midden in het bos was een kleine, begroeide zandheuvel, deels omgeven door een vijver. In de heuvel bleef een holte van menselijke hoogte uitgespaard, die met ruwe natuursteen kunstmatig in een spelonk was veranderd. Een brede houten plank tussen de stenen vast gemetseld, gaf er gelegenheid om zittend uit te zien over het vijverwater. Jongens van de rhetorica vertelden dat zij daar iedere middag tegen halftwee professor Frencken zagen zitten, die er met potlood op grote vellen wit papier de verzen schreef van zijn treurspel Pilatus.

In sommige gevallen speelde geluk een rol. Zo was ik verrast een exemplaar van *Hedendaagse ketterijen* uit 1929 terug te vinden met daarin een handgeschreven opdracht. Mijn vader schonk dit boek aan pastoor Jos Theeuwes, zijn gastheer in Noorwegen, en de opdracht luidde: ‘die dit boek het eerste las, in wiens huis het geschreven werd, en wiens geestdrift men bladzij na bladzij zal herkennen’.

Alle mensen, die in de loop der jaren mijn verzamelwoede stimuleerden en mij enthousiast aan bijzondere documenten hielpen, te veel om op te noemen, zullen bij deze geïllustreerde heruitgave met een glimlach gewaar worden dat hun inspanning voor mij niet voor niets is geweest en daar ben ik hun oprecht dankbaar voor.

Amsterdam, augustus 2024
Bernard Asselbergs

Vader Asselbergs met zijn jachtbond, 1928. Aan de muur hangt het ingelijste fotoportret van grootmoeder Cornelia Asselbergs-Ketelaars

DE SINT JOZEFSTRAAT

Mijn vader stierf in het Onze Lieve Vrouwenziekenhuis te Amsterdam op de eerste kerstdag van 1940 kort na middernacht. Ik had hem daarheen gebracht op 6 december, zonder te kunnen vermoeden dat hij, 63 jaar oud, de operatie niet zou overleven die hij ondergaan moest. Hij was een forse man, sterk van lijf en leden, tot de dood van mijn moeder in juni 1939 kernegezond, altijd graag in de buitenlucht, liefhebber van jagen en varen, niet van hengelvissen, en daarbij toegerust met een ontvankelijkheid voor geluk zoals ik nooit meer nadien bij enig mens heb opgemerkt. Het is niet genoeg te zeggen dat hij doorgaans vrolijk of goedgeluimd was. Als volwassen zoon heb ik hem aandachtig kunnen waarnemen onder omstandigheden die smartelijk voor hem waren. Ook dan verliet zijn ongewone begaafdheid met geluk hem geen ogenblik. Men heeft hem onrustig gezien over het lot van een broer van mij die zonder enig bericht, tien dagen na de capitulatie nog niet terug was uit de oorlog. De indruk dat mijn vader zijn optimisme bewaarde, was vals. In zulke dingen mocht iemand die hem goed kende, hem geen optimist noemen, op zijn hoogst een man die grote uiterlijke tekenen van berusting toonde. Hij was iets anders dan optimistisch. Hij was gelukkig.

Om zakendoen gaf hij niets. In zijn hart had hij er het land aan. Waarschijnlijk is hij geen bekwame fabrikant geweest, al kwam hij uit een familie die zich had opgewerkt in de industrie en hiervoor, bijna man voor man, onmiskenbare aanleg bezat. Hij leek bonkiger

en boerser gebouwd dan zijn broers of dan zijn vader en diens broers, die ik meest nog goed heb gekend. Pikzwart haar en een donkere, maar twinkelende oogopslag gaven hem in zijn volle mannenjaren het voorkomen van een zuiderling, die een zwerper zou kunnen zijn, wanneer zijn stap niet de vaste zekerheid van een doelbewust man had laten opmerken. Niets dat hem vreugde gaf, was in staat hem te vermoeien. Tegen zijn uithoudingsvermogen onderweg of op reis legden al zijn genoten het af. Als hij bij het laden van vaten bier een handje hielp, stond het personeel verbluft over zijn kracht en vaardigheid. Op het kantoor zat hij tegenover een oude, deftige oom van hem, wiens gesprek hem weinig interesseerde. Hij verkwikte de man minder door te luisteren dan door geluk uit te stralen.

Zelf moet hij geweten hebben of voorvoeld, dat hij naar Amsterdam kwam om te sterven. Op 4 december onthaalde hij mijn broers en zusters, die in Brabant woonden, op een groots souper. Daags daarna verzorgde hij de sinterklaasklomp van zijn kleinkinderen en maakte lopende zaken in orde. Op 6 december was hij om halfelf bij mij in huis in de Lomanstraat. Nauwelijks had hij zijn lippen aan de koffie gezet, of ik werd opgebeld door het dagblad *De Tijd* met het bericht dat dr. H.W.E. Moller overleden was en met het verzoek een artikel ter herdenking door te bellen. Ik zag dat het doodsbericht van Moller mijn vader schokte. Ook hij had Moller herhaalde malen ontmoet, evenals ik voor het laatst op 11 oktober 1940 te Leiden. Hij eerbiedigde hem spontaan zonder van nature veel te voelen voor Mollers ongeduldige voortvarendheid.

Terwijl ik mijn in memoriam-artikel door de telefoon dicteerde, speelde mijn vader met de kinderen, die dol op hem waren. Hij lichtte een van de meisjes op om haar te laten kijken in de wieg van het toenmaals jongste broertje. Ik weet nog dat terwijl ik dit zag, mij de liturgische gedachte aan de tweestrijd van dood en leven door de geest schoot, maar ik geloofde mijn vader op zijn woord dat de operatie weinig te beduiden zou hebben en dat hij met Kerstmis weer thuis zou zijn.

Hij stond er beslist op, met ons in een restaurant te eten. Toen tussen twee gerechten bleek dat we geen vleesbonnen of boterbonnen genoeg bij ons hadden, moesten die in een taxi worden opgehaald, terwijl wij in afwachting een goede fles wijn dronken. Aan tafel had mijn vader nooit haast. Hij hield van gastmalen met lange